

„ПЪТЯТ НА БЪЛГАРСКАТА ЛИТЕРАТУРА ЗА ДЕЦА И ЮНОШИ“

РЕЦЕНЗИЯ¹

Теодора Кашилска

Институт за литература – Българска академия на науките (България)

THE JOURNEY OF BULGARIAN LITERATURE FOR CHILDREN AND ADOLESCENTS

Theodora Kashilska

Institute for Literature – Bulgarian Academy of Sciences (Bulgaria)

ORCID: 0009-0008-4137-243X

E-mail: tkashilska@gmail.com

Сборникът „Пътят на българската литература за деца и юноши“ е резултат от работата по изследователския проект „Българската литература за деца и юноши XX – XXI в.“ към ФНИ, дог. № КП-06-Н60/7 от 17.11.2021 г. Проектът е разработен от Института за литература при Българската академия на науките, а ръководител е Александра Антонова. Задачите, които си е поставил научният колектив, са да проучи и представи систематизирано в специализиран дигитален портал, в антологии и поредица от научни изследвания развитието на българската литература за деца и юноши от началото на XX в. до днес, както и да запознае учители, ученици и студенти с психодраматичните ѝ възможности, които развиват иновативни педагогически подходи.

Сборникът включва текстовете от конференцията „Пътят на българската литература за деца и юноши“, проведена на 30 юни и 1 юли 2022 г. Изданието представя деветнадесет статии, изследващи творчеството за деца и юноши на автори като Светослав Минков, Ангел Каралийчев, Георги Райчев, Борис Априлов, Емил Коралов, Григор Угаров, Цветан Ангелов, Георги Караславов, Надя Трендафилова, Елизабета Георгиев и др. Голяма част от текстовете диалогизират помежду си, което позволява да

---

¹ Patyat na balgarskata literatura za detsa i yunoshi. Sastavitel Aleksandra Antonova, Izdatelski tsentar „Boyan Penev“, 2024. [Пътят на българската литература за деца и юноши. Съставител Александра Антонова, Издателски център „Боян Пенев“, 2024.]

се осъществи една интересна среща на теоретичните и литературноисторическите нагласи на изследователите.

Сборникът се открива със статията на Елена Давчева „За някои български творци и пътя към сърцата на децата“, в която е представено присъствието на петнадесет автори в три читанки. В следващата статия, озаглавена „Сто и двадесет години от публикуването на един сборник с приказки, останал невидим“, Петър Михайлов предлага хипотезата, че сборникът „Подарък за децата“ от Вела Благоева е първата книга с авторски приказки, създадена от жена в еволюцията на българската литература.

В текста на Гергана Асенова „Идеята за родното в пиесите за деца на Добри Немиров“ са разгледани творбите „Най-добрият лекар“, „Двамата Петювци“, „Загубени“ и „Царят на мъдростта“, очертаващи ясна концептуална постъпателност на българските ценности – „отхвърлянето на разделението и даването на приоритет на човешката близост между хората, честността като маркер за достойно поведение (без значение от възрастовите граници), изконният стремеж към безопасността и сигурността на родния дом и не на последно място – изражението на мъдростта на народа, съхранила българския дух през вековете“ (с. 29).

Внесеният „контрабандно“ модернизъм в приказките на Светослав Минков е изследван от Ана Атанасова в статията ѝ „Модернизъмът Светослав Минков като приказник“. От направените анализи на различни произведения става ясно, че приказките на Светослав Минков имат по-особена обществена функция – „да покажат многообразието от сложни житейски ситуации, в които щастливият финал не е гарантиран“ (с. 42). На творчеството на Светослав Минков е посветен и текстът на Боряна Владимирова „Образът на джуджето в приказките на Светослав Минков. „Цар Безсънко“ и „Джуджето Тинтирин“. Според изследователката „образите на двете джуджета могат да бъдат четени през призмата на одобрението и неодобрението“ (с. 46).

Следващите две статии от представения сборник се занимават с творчеството на Ангел Каралийчев. Текстът на Елена Азманова-Рударска „Ангел Каралийчев в учебническата литература през 30-те и 40-те години на XX век“ проследява „две основни тематични групи в четенията и хрестоматиите на автора – изразяването на християнски теми и наличието на мотиви от средновековната българска литература“ (с. 58). Работата на Невена Борисова „Възгледите на Ангел Каралийчев за ценността и мисията на детската литература“ откроява универсалните човешки добродетели, за които творецът пише неотклонно в творчеството си за деца.

Статията „Един текст – два варианта. Георги Райчев („Снаха-лястовичка“)“ на Емилия Алексиева съпоставя фолклорната легенда на Георги Райчев „Снаха-лястовичка“ и архивния вариант, от който писателят се отказва. Съпоставителният анализ стои в основата и на текста „Анти-приказката „Майчина клетва“ на Георги Райчев и нейната модерна регресия“ на Румен Шивачев. В него са открити различията между авторския текст и традиционните вълшебни приказки.

Следващите два текста в сборника – „Етосът на детското в творчеството на Яна Язова“ от Мая Горчева и „Детските творби на Яна Язова“ от Петър Величков, разглеждат творчеството на Яна Язова за най-малките читатели. В статията на Мая Горчева детето и детството се представят като прототипен модел за творчеството на писателката, а в текста на Петър Величков са потърсени сходства и различия на творбите за деца на Яна Язова с нейните съвременни колеги на фона на бурния разцвет на българската детска литература от 30-те години на XX век.

Статията „Лиско“ на Борис Априлов или креативността на приключенията“ на Росица Чернокожева интерпретира повестта „Не пипай куфара“ и я характеризира като „амалгама от нонсенс, от неологизми, от непредвидими обрати на ситуацията и езиковите изрази, някъде жаргон, и много, много бликаш от всеки ред хумор“ (с. 95).

Изследването на Елена Борисова „Фантастичният свят на Емил Коралов“ се фокусира върху взаимодействието между фантастичното и приказното изображение, тъй като „връзката с приказното задава необходимия естетически и художествен фон, който полага жанра и търси неговите корени в традициите на фантастичната литература и еволюцията на човешката мисъл“ (с. 114). Още една интерпретативна посока към творчеството на автора предлага текстът на Таня Стоянова „Фантастично, приказно и реалистично в романа „Човекът, който вижда всичко“ от Емил Коралов“.

Текстът на Пламен Антов „Моделът „деца детективи“, норма и отклонение. Гр. Угаров, Цв. Ангелов“ разглежда романа „Търсачи на съкровища“ от Григор Угаров и повестта „Златотърсачи“ от Цветан Ангелов. Обърнато е внимание на една „широкоразпространена схема в българската детско-юношеска проза от епохата на социализма (1950-1980-те години), която комбинира два основни мотива: „деца детективи/контраразузнавачи“ (т. е. деца, разкриващи и спомагащи за залавянето на диверсанти и чуждестранни шпиони) и „търсене на съкровище“ (в геоложкия смисъл на понятието, особено актуален през епохата на индустриализация)“ (с. 122).

Идеалният детски свят е изследван в текста на Александра Антонова „Световите за деца у Надя Трендафилова и Георги Караславов“. Направеният анализ показва, че „при

Караславов този свят е постижимият, при Надя Трендафилова той е постигнатият“ (с. 135). Друга интересна статия в сборника е „Смъртта на автора и дилемите на редактора в раждането на една детска поетическа книга“ на Евдокия Борисова и Мая Горчева. В центъра на изследването стои книгата с детска поезия „Врява в горската дъбрава“ от Василка Георгиева, а наблюденията върху нея демонстрират, че „версификационните „изключения“ и експерименти работят продуктивно за модерното звучене на тази поезия“ (с. 141).

Особено интригуващи са последните две статии в изданието, тъй като разглеждат развитието на българската детска литература в Сърбия. Текстът на Таня Казанджиева „Българската литература за деца извън пределите на родината“ представя най-популярните български автори на детска литература в Сърбия – Емануил Попдимитров, Александър Дънков, Милорад Геров, Снежана Илиева-Виданович и Елизабета Георгиев. Изследването се фокусира върху творчеството на Елизабета Георгиев – „един от най-значимите автори на детска литература на български език в Сърбия“ (с. 145), което дава възможност да се очертае появата на канона в небългарска езикова и културна среда, както и посоките на развитие на тази литература в началото на XXI век. В следващата статия самата Елизабета Георгиев проследява историята, жанровите специфики и тенденции на българската литература за деца и юноши в Сърбия.

Текстовете, включени в сборника, впечатляват с разнообразието на индивидуалните подходи и почерци и с изявената широта на изследователската мисъл. Те са в синхрон с обещаното в заглавието му – да представят пред читателите важна част от пътя на българската литература за деца и юноши.